The Byelorussian Times

ЧАС
Двумоўны беларускі
часапіс у З.Ш.А.

No.9, Vol.2, April 1977 9-06 Parsons Blvd., Flushing, N.Y. 11357 Price $1.00

1918 1977

On the 59-th Anniversary of Byelorussian Independence

MESSAGE BY THE PRESIDENT OF THE BYELORUSSIAN DEMOCRATIC REPUBLIC ON THE ANNIVERSARY OF THE RESTORATION OF BYELORUSSIAN INDEPENDENCE

Dear friends:

On the 59th Anniversary of the Proclamation of Independence of the Byelorussian Democratic Republic and on the 60th Anniversary of Byelorussian Revolution, the Rada of the Byelorussian Democratic Republic extends to you its sincere greetings. When Russian Czarist regime was overthrown and its prison of nations dismantled by the revolution of February 1917 in St. Petersburg, Byelorussia and other nations began to form their independent states.

Prior to the 1917 revolution a strong national movement began spontaneously and extended across the Byelorussian territory. This movement grew despite the very adverse war-time conditions in Byelorussia and eventually became the true Byelorussian Revolution. In 1915 the German-Russian front extended across Byelorussia from Dzvinsk to Smarhoni to Baranavichy and to Pinsk. The Horadnia (Grodno) District and part of the Vilnia District together with the city of Vilnia were under German occupation. Furtheremore hundreds of thousands of Byelorussians were evacuated into the depths of Russia and most of the able-bodied men were mobilized into the Russian army. At this time, the Byelorussian national life, forcibly suppressed since the Russian occupation of Byelorussia, was suddenly resurrected. Byelorussian civic, political, military, religious and scientific organizations were formed, Byelorussian press began to grow and expand and Byelorussian schools were opened.

In February 1917, the Byelorussian Socialist Hramada was already active with several thousand members (the Byelorussian Soviet Encyclopedia gives 5 thousand). The Byelorussian Socialist Party expanded, as did the Byelorussian Social Democrats and the Byelorussian Christian Democrats Along the entire front line and behind the lines, Byelorussian military units were organized. In order to unify and to coordinate this spontaneous massive national movement, to assess its goals and to direct its methods, the *Byelorussian National Committee* was formed in Miensk in March 1917. The Committee's aim was to create an independent Byelorussian state. In July 1917, the Committee was reorganized and renamed the *Council of Byelorussian Organizations*. Byelorussian military organizations formed their own *Byelorussian Military Council,* and the entire Byelorussian national movement was headed by the *Great Byelorussian Council*. The culmination of this massive movement was the convening of the *All-Byelorussian Congress* in Miensk in December 1917.

Dear friends! In observing the 59th Anniversary of the Declaration of Independence of the Byelorussian Democratic Republic and the 60th Anniversary of the Byelorussian National Revolution, we must also prepare to properly mark the culmination of this Revolution: the 60th Anniversary of the First All Byelorussian Congress in December 1977. Remember this jubilee and prepare now to celebrate this memorable event.

Long Live the Byelorussian Democratic Republic!

Dr. V. Zuk-Hryskievich, President
Byelorussian Democratic Republic

A group of participants at the Captive Nations meeting in New York. From left to right: Mrs. V. Kalynyk, President of the Americans to Free Captive Nations; Dr. R. Horoshko from Byelorussian Times; Mr. J. P. Kedys from the Australian Assembly of Captive Nations and Mr. L. Ivanov from the Bulgarian National Front.

Observer status for the Captive Nations at the U.N. is proposed

On March 30, 1977, a special meeting of the Americans to Free Captive Nations was held in New York with the participation of a representative of the Australian Assembly of Captive Nations, Mr. J. P. Kedys. Mr. Kedys, who had helped to organize Captive Nations organizations in Australia and is presently the editor of a magazine the 'News Digest International', proposed that the Captive Nations organizations seek an observer status at the United Nations similar to that of the Palestinean Liberation Organization. The basis for this proposal stems from the fact that nations enslaved by Russian imperialism and presently within the borders of the USSR, have no real representation at the U. N. and, therefore, should be represented by émigrés who live in freedom and are able to speak for their people. From among the many nations under Soviet domination only two, Byelorussia and Ukraina, are members of the U.N. but even they are not truly represented since their delegations serve Moscow's policies. Observers representing free Byelorussia and free Ukraina are needed to check on these puppet representatives.

The participants of the meeting acknowledged that they expected strong opposition to the proposal for observer status for the Captive Nations from the Communist members of the U.N. and their sympathizers. However, there is a precedent for granting observer status to outside groups, namely, the Palestinean Liberation Organization. Furtheremore, it were the Communist representatives who very strongly supported the PLO's status in the U.N. While the two situations are not exactly alike, there is sufficient similarity between the PLO and the Captive Nations to warrant observer status for the latter. In fact, the Captive Nations such as Byelorussia have a long history of independence and deserve to have a true representation at the U.N. more than the PLO.

The basic pre-requisite for observer status at the U.N. appears to be the inability of a people to form its own independent state at the present time due to external factors and hence the inability to apply for formal membership at the U.N. That was the situation with the PLO which resulted in

continued on page 4

The importance of the emigration

By Vladimir Bortnik

After the mutual greetings on the banks of the Elbe between the Allied and Communist armies in the spring of 1945 had died away, the period which many in the West hoped would be the beginning of a peaceful and happy life did not last long. On the contrary, Moscow soon revealed its true intentions. The Berlin Blockade, Indo-China, Syria, Hungary, Quemoy, Cuba, Viet Nam, Portugal, and Angola were all clear manifestations of its policy. This rapid series of events, particularly at the beginning of the post-World War II period, put an end to any lingering hopes of a lasting peace and revealed that the West had not succeeded in organizing its defenses against attempts by Moscow to implement its plans for territorial expansion. Proof of this is the Kremlin's aggressiveness and the all-too-obvious confusion of Western political circles. One of the most important factors in the struggle against the Kremlin's imperialism, which could well prove to be a most valuable weapon in the free world's arsenal, is the political emigration. The real importance of this emigration is only too well realized by the Bolsheviks, but unfortunately not by the West.

Believing the political emigration to be a dangerous enemy, Moscow does everything possible to belittle its importance in the eyes of Western political circles and the Soviet population, not hesitating to stoop to extremely dishonest methods. The press inside the USSR makes, of course, very little mention of the emigration, and if so, then very circumspectly and carefully,

continued on page 3

The Byelorussian Times
ЧАС
Двумоўны беларускі часапіс у З.Ш.А.

9–06 Parsons Blvd.
Flushing, N.Y. 11357
U.S.A.
A Byelorussian Newspaper
Published six times a year
Publisher,
Dr. Roger Horoshko
Subscription $5 per year
„ЧАС"
Двумоўная
беларуская газэта
Выходзіць 6 разоў на год
Выдавец,
Др. Р. Гарошка
Падпіска 5 даляраў на год
Pending Second Class
at Flushing, New York 11355

IT IS TIME TO END THE DISCRIMINATION

The proposed $30 million increase for the Voice of America eliminates the last excuse that the USIA officials had for denying Byelorussian broadcasts by the Voice of America.

Members of the House and Senate Appropriations Committees are urged not to neglect the long-standing demands by the Byelorussian-Americans for Byelorussian broadcasts by the Voice of America.

On March 22, 1977, President Carter asked Congress to provide funds for a substantial increase in the transmitting capacity of the United States-sponsored broadcasts to the Soviet Union and its satellites.

The request, if approved, will make it possible to nearly double the transmitting capacity of Radio Liberty and Radio Free Europe, and increase the capacity of Voice of America broadcasts by about 25%.

Under this proposal Voice of America would get $30 million, primarily for new transmitters, in addition to its current budget of $69.4 million. It is also clear, that with an increase of this magnitude, there certainly will be more than enough money available to initiate the long-delayed Byelorussian broadcasts by the Voice of America.

The history of discrimination against the Byelorussian people by the USIA (United States Information Agency which operates the Voice of America) goes back many years and is particularlu unfair in view of the fact that the Voice of America broadcasts in eight languages of the USSR, but not in Byelorussian, the language representing the third largest nationality in the Soviet sphere, mainly in Soviet Byelorussia, Communist Poland and in the USSR.

According to the USIA officials, the primary reason for denying Byelorussian broadcasts by the Voice of America in the past was the lack of funds to initiate a new language broadcasting program. In view of the proposed increase, however, this excuse will unquestionably disappear entirely.

A secondary reason often mentioned by the USIA officials was that the Byelorussian people 'understand Russian' and therefore can listen to the Russian-language broadcasts of the Voice of America. However, this pretext fails to mention the fact that *all* nations of Eastern Europe, both within and without the borders of the USSR, are forced to 'understand Russian' because of Moscow's intense and long-standing russification programs throughout its dominion. This argument also neglects the fact that the Byelorussian people are offended by being forced to listen to a foreign imposed Russian language, whether the broadcasts emanate from Moscow or from Washingon. This and other matters, such as the USIA sponsored tours of the Soviet Union and the recent episode in Miensk, convincingly demonstrate strong tendencies of the USIA to cooperate with Moscow's russification programs in Byelorussia.

Nevertheless, most officials of the USIA with whom we had contact, after a few exchanges of correspondence, admit that they would like to broadcast to Byelorussia in Byelorussian, but they 'don't have the money.' Soon however, they *will* have the money and will not be able to discriminate against the Byelorussian people with this excuse.

Members of the House and Senate Appropriations Committees especially, are urged not to allow the past discrimination against the Byelorussian people to continue, and to assign funds specially for Byelorussian broadcasts by the Voice of America.

Members of the Foreign Operations Subcommittees of the Appropriations Committees are listed below and should be contacted in this matter:

UNITED STATES SENATE

John L. McClellan[1], Milton R. Young[2], William Proxmire, Daniel K. Inouye, Lawton Chiles, J. Bennett Johnston, Patrick J. Leahy, Dennis DeConcini, Edward W. Brooke, Mark O. Hatfield, Charles McC. Mathias, Jr., Richard S. Schweiker[3]

HOUSE OF REPRESENTATIVES

George H. Mahon[1], Elford A. Cederberg[2], Neal Smith, Clarence D. Long, Sidney R. Yares, David R. Obey, Edward R. Roybal, Louis Stokes, Edward I. Koch, Yvonne Brathwaite Burke, Silvio O. Conte, C. W. Bill Young, Virginia Smith.

[1]) Chairman of the Committee
[2]) Ranking Minority Member of the Committee
[3]) Ranking Minority Member of the Subcommittee

Senator Inouye and Congressman Long are Chairmen of the Subcommittees.

BYELORUSSIAN LAKES

A lake in the Belaveskaia Puscha.

Zina Zahorskaia

There are over 10,000 lakes in Byelorussia and the combined area of the 300 largest lakes is in excess of 1,350 sq. km. The lakes are mainly of glacial origin and in the Palessie they represent the remnants of a single tremendous glacial lake which once covered nearly all of southern Byelorussia.

The largest lake in Byelorussia is Lake Narach (80 sq. km.) located in the north-central part of the country. Narach, an oval shaped lake with a depth of 20 m. has a hard bottom composed mainly of sand and clay. Its waters are very pure and support an abundance of aquatic life. Very often, after severe storms, large quantities of fish are thrown out from the lake onto the shore by the violent waters.

Near Narach there is a whole series of other fairly large lakes, the largest of which is Lake Miadziol. To the west of Narach are lakes Svirskaie and Visnieuskaie.

The Braslau County is known for the great abundance of its lakes. Some of these are large and deep as, for example, Lake Drysviaty (45 sq. km., 30 m. deep).

Lakes of various sizes abound in the Vicebsk Province as if they were seeded there. Lepel County alone has several hundred lakes. Lake Lepel is especially significant because it is part of the Brezinski Canal – an important link in the waterway system joining the Black and Baltic Seas. Lake Svibla (15 km. long) has a great abundance of fish and is famous for its large "liaschy".

There are also lakes in Byelorussia formed by moraine deposits, such as Lake Asveia (13 km. long, 54 sq. km.) in the Drysensk County. To the southeast of Lepel the moraine region ends with a group of large lakes, the largest of which is Lake Lukamskaie (33 sq. km.).

Central Byelorussia, on the other hand, has relatively few lakes. Nevertheless, three lakes from this region: Svitaz, Kandychauskaie and Kroman, all of which lie in the Navahradak Province, are widely known throughout Byelorussia and abroad because of

continued on page 4

Second Republican Heritage Council Convention in N. Y.

On April 30, 1977, New York Republican State Committee Heritage Groups Council held its second convention in Yonkers, N. Y., with the participation of nearly 20 ethnic Republican Clubs from throughout the State. The Byelorussian-American Republican Club of New York was represented by its three delegates, Mr. N. Horoshko, Dr. R. Horoshko and Miss M. Mickevich.

Mr. Michael Sotirhos (Greek), President of the New York State Heritage Groups Council for the past two years, was unanimously re-elected to that post. His hard work in forming the Council and in obtaining recognition from the Republican State Committee was fully recognized and appreciated by the delegates.

The position of the First Vice President was strongly contested by the incumbent Mr. Lew Sosnowski (Ukrainian) from Auburn, and Mr. Daniel Kij (polish) in absentia from Buffalo. Eventually Mr. Sosnowski withdrew from the race after the Convention validated Mr. Kij's candidacy in absentia. The remainder of the elections were not contested and essentially all of the other officers were re-elected.

The Convention Banquet was held that evening in honor of the State Chairman, the Hon. Richard M. Rosenbaum and the former Governor, the Hon. Malcom Wilson – both of whom were present to address the Convention.

The National Republican Heritage Groups Division was represented by its Director, Col. Julian M. Niemczyk and by Mitchell P. Kobelinski, the nomenee for the Chairman of the National Republican Heritage Groups Council.

Other distinguished guests included: Angelo R. Mortinelli, Mayor of the City of Yonkers; Dr. James F. X. O'Rourke, Chairman of Republican Party of Westchester County; Bruce Caputo, Member of Congress; and Roy M. Goodman, New York State Senator.

Рэдакцыйная Калегія двумоўнай газэты „Беларускі Час" выказвае шчырую падзяку ўсім чытачом, якія ўрэгулявалі падпіску за мінулы й 1977-ы год.
РЭДАКЦЫЯ

Support for President Carter on the human rights issue

President Carter's repeated public statements supporting the basic human rights of Soviet citizens, in particular his letter of February 5, 1977, to Dr. Andrei Sakharov giving moral support to the Soviet dissident movement and his statement at the U.N. that "no member of the United Nations (reference to Soviet Byelorussia, Soviet Ukraine, the USSR and its satellites) can claim that mistreatment of its citizens is soley its own business" are truly commendable and have wholehearted support of our readers.

The Byelorussian Times received numerous letters and telephone calls from its readers supporting President Carter's human rights statements. However, many of the same people expressed serious concern that the President may capitulate to his Congressional and other critics who have been urging Mr. Carter not to risk jeopardizing the current arms limitations talks with the USSR by continuing to express his pro-human rights sentiments.

Firstly, it should be realized that there has never been an agreement with the USSR which Moscow has not breached, and it certainly has no intensions of honoring any arms limitations agreements which may be reached in the future.

Secondly, it is much more to Moscow's advantage to limit the development of American arms than it is for the U.S. to limit the inferior Soviet weapons.

Thirdly, human rights is a weapon against which Moscow has no effective countermeasures. Human rights, or the increase of personal freedoms in the USSR, will inevitably be followed by more frequent and more open political protests and by the strengthtening of the national movements for independence in the various Republics of the USSR. Potentially these movements are much more dangerous to the Russian imperial designs than the West's purely military weapons.

Therefore, we who want freedom for nations enslaved by Russian imperialism, ask you, Mr. President, to continue to speak out on the issue of human rights for Soviet citizens and not to be dissuaded either by those critics who are too anxious to limit American weapons, or by Mr. Brezhnev's bark. As Andrei Amalrik has put it, Russians respect only force, and despise those who would speak to them in a civilized manner.

CORRECTION

The February 1977 issue of the *Byelorussian Times*, in its article entitled "Discrimination, pro-Russian Propoganda!" contained an error in the reported name of the organization responsible for the protest described in the article. The correct name is the *Bielarusian Coordinating Committee of Chicago.*

Importance of the emigration

continued from page 1

since this could turn out to be propoganda in favor of those who have chosen freedom. In 1955 the Kremlin organized in East Berlin the so-called 'Committee for the Return to the Homeland' to wage the campaign against the emigration. It immediately began to publish newspapers in the languages of the various national groups abroad and to broadcast regularly to them.

While mocking the numerous peoples inside the USSR, deporting them by the thousands, destroying small nations completely, scattering countless Byelorussians, Ukrainians, Caucasians, Turkestanis, Cossacks and others throughout the enormous areas of Siberia, the Bolsheviks have adopted a sentimental tone toward the émigrés in their newspaper. Patriotic tales, touching verse and specially selected photographs of the USSR are printed. But, being only too well acquainted with Soviet life, the émigrés are not returning. Evidently, Moscow itself did not expect remarkable results from the Committee. In September 1955, the Supreme Soviet of the USSR issued an amnesty in the hope of improving the situation, but this, too, was unsuccessful: very few returned. There was no other method left save provocation and attempts to compromise the emigration. On December 25, 1958, the Supreme Soviet of the USSR passed a number of laws, of which one is concerned with 'criminal responsibility for state crimes.' According to Paragraph 1 of this law, those refusing to return from abroad to the USSR are liable to confiscation of their property and imprisonment for 10–15 years or death.

Meanwhile, the Soviet Committee in East Berlin has been very busy. Its agents 'returning from emigration' make public appearances for it. It organizes fictitious émigré organizations which are busy preparing leaflets inviting the émigrés home, slandering leading émigré circles in a shameless manner, and at the same time printing and distributing in the name of these very groups leaflets in which they appeal to the émigrés to return to the 'socialist homeland.' The author of this article, for example, has received one such leaflet supposedly sent by his colleagues. Sometimes agents visit the homes of émigrés, or make telephone calls or send telegrams of a provocational nature. At one time the Committee gave particular attention to the Cossacks, distributing large amounts of literature purporting to have come from the editors of *Kazachy Vestnik*. Not until the Cossacks had complained to the Munich authorities about such provocation did the Bolsheviks put an end to this particular campaign and closed down their Cossack circle.

The policy of slandering and attacking leading émigré figures is a clear indication of the Kremlin's concern about the very existence of the political emigration in the free world. Moscow is well aware that the emigration brings with it the idea of the freedom of enslaved peoples, that is, that it has carefully preserved the aim of independence and freedom in the hope of a future anti-Communist revolution, when the millions groaning under the Bolshevik yoke will overthrow the hated regime and achieve the ideal of freedom. The Bolsheviks are also well aware of the potential strength of the emigration and of its significance in the struggle against Soviet imperialism, and are afraid – afraid that political circles in the West will fully realize this fact, which has long been evident to the Communists, and will interest themselves in and give active support to this emigration. Hence the Kremlin's attempts to split, compromise and neutralize the émigrés in this struggle, which is fraught with danger primarily for the Communist regime in the USSR. The Communists are also well aware that the national émigré centers are an expression of

continued on page 4

GOVERNOR BRENDAN BYRNE PROCLAIMS BYELORUSSIAN INDEPENDENCE DAY IN NEW JERSEY

March 25, 1977, was proclaimed by Governor Byrne as the Byelorussian Independence Day in the State of New Jersey.

On March 22, Governor Byrne received the Byelorussian delegation in his office in the State House in Trenton, New Jersey, where he issued the proclamation. Nona Jacewicz, 18, of South River, wearing a colorful Byelorussian costume, presented the Governor with a plate depicting the white-red-and white Byelorussian flag crossed with the U.S. flag. She was joined by Victor Myzhevych, president of the Byelorussian-American Democratic Club in South River, by Sergis Hutyrczyk, head of the Byelorussian-American Association in New Jersey and by a large Byelorussian delegation.

Importance of the emigration

continued from page 3

the idea of freedom and independence, are a voice constantly informing the West that the national forces of the Captive Nations are active and that they, and only they, will prove to be the decisive factor in the 'final and decisive battle,' tipping the scales in favor of those who are against enslavement and atheism and are for independence and genuine democracy.

Besides newspapers and radio broadcasts, Berlin constantly issues special pamphlets on émigré political figures and organizations for domestic consumption. These attempt to arouse yerning for the homeland by slandering political figures of the emigration. The émigré's work is presented as 'anti-popular' and they themselves as the 'agents of capital,' striving to destroy the 'state independence gained by the peoples of the USSR.' The Kremlin tries to prove that it and it alone has given the peoples of the USSR freedom, a much greater degree of freedom than could be expected from the work of the émigrés – these 'agents of capitalists and colonizers.'

The 'Committee for the Return to the Homeland' made special concentrated efforts to attack the Byelorussian political emigration on the fortieth anniversary of the Declaration of Independence of the Byelorussian Democratic Republic. The Committee began its attack as follows:

Don't trust the Byelorussian Democratic Republic. Boycott the arrangements made by the leaders of the Byelorussian Democratic Republic to celebrate the fortieth anniversary.' No support for the betrayers of the homeland!

After the celebration, however, when the *New York Times* published an article on it, the Kremlin did not remain silent. The organ of the Byelorussian Party Central Committee, *Sovetskaya Belorussiya,* carried a long article in number 126/8219 for 1958 which revealed one thing only – that the Bolsheviks were extremely concerned at the Byelorussian émigrés' activities in the free world.

In 1976 the 'Committee for the Return to the Homeland' was reorganized and named the 'Homeland Committee.' On January 27, 1976, ceremonies were held in Miensk marking the formation of the 'Byelorussian Homeland Committee.' The presence and the active participation in these ceremonies by the newly appointed Metropolitan Anthony of the Byelorussian Orthodox Church of Soviet Byelorussia, is a direct reflection of the importance of the Byelorussian émigrés – Metropolitan Anthony was appointed to his post only *because of, and after,* Metropolitan Andrew was elected to head the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church in the West.

These examples are enogh to show the Kremlin's concern at the existence of the anti-Communist emigration, an emigration which is waging its struggle almost alone, without any help. Taking the Kremlin's concern, on one hand, and its reserves of atomic bombs, on the other, it is very difficult to determine what most disturbs Moscow and what it fears the most – the atomic bomb or the moral bomb. The Bolsheviks are in a position to answer atomic bomb with atomic bomb. They cannot answer with a moral bomb – they do not have one. What are Bolsheviks more afraid of – the stocks of atomic bombs in the West or the political emigration on the other side of the Iron Curtain?

Dr. V. J. Kaye

The death of Dr. V. J. Kaye (Kasilewsky), on August 30, 1976, deprived Byelorussians of one of their most outstanding friends.

Dr. Kaye was born in 1896 in Kolomya, Galicia. In 1924 he received a Doctor of Philosophy degree from the Institute of East European Studies of the University of Vienna, and in 1925 came to Canada. In 1926 Dr. Kaye attended the College of Education in Toronto, and from 1928 to 1930 was the editor of the Ukrainian weekly, the *Western News*, published in Edmunton, Alberta.

In the 1920's Dr. Kaye first met Byelorussians, including prominent figures in Byelorussia's struggle for independence such as Joseph Varonka, the first Premier of the Byelorussian Democratic Republic, and Charapuk, a Minister of the Byelorussian Democratic Republic. Both Varonka and Charapuk were in Chicago at that time, and Dr. Kaye soon established friendly contacts with them.

In 1931 Dr. Kaye went to England where he continued his post-graduate studies at the School of Slavonic and East European Studies at the University of London, where he also served as Director of the Ukrainian Press Bureau. For many years he was a member of the Royal Institute of International Affairs in London.

Dr. Kaye returned to Canada in 1941 to join the Department of National War Services, which had established a special bureau to promote cooperation in the war effort among Canadians of recent European origin. This bureau was transformed into a branch of the Department of the Secretary of State and eventually evolved into the Canadian Citizenship Branch. Dr. Kaye's principal function in the Citizenship Branch was to maintain national liaison with ethnic groups, including Byelorussians. He was liked and respected by all minority groups, whose causes he competently interpreted to the government.

Dr. Kaye was closely associated with the University of Ottawa, where he lectured for several years on subjects relating to immigration and settlement. He also contributed to the program of the Department of Slavic Studies at the University. In 1948 he was elected President of the American Association of Teachers of Slavic and East European Languages in the USA, Canadian Division, a post to which he was re-elected in 1952. In 1954 he became the first President of the Canadian Association of Slavists and in 1967 he was elected Honorary President of that Association.

Dr. Kaye was the author of a number of studies, monographs and some 400 papers dealing with ethnic groups in Canada, including "Canadians of Byelorussian Origin", which was published in the *Revue de L'Université d'Ottawa,* 1960.

Dr. Kaye was married to Grace E. Neave of London, England, and has one daughter, Olena Elisabeth. He was awarded the Order of Canada in 1974 for his contributions both to the scholarly community and for his inter-ethnic activities. – S. J.

Observer status

continued from page 1

observer status and that remains the case with the Captive Nations.

The significance of the Captive Nations observer position at the U.N. can not be overestimated. The Captive Nations observers will be able to neutralize most of the propoganda value which Moscow currently derives from the U.N. and will have a world forum available to them to present their case for freedom and liberty for all of the Captive Nations.

Byelorussian Lakes

Lake Narach in winter.

continud from page 2

their natural beauty and geographical attributes. Lake Svitaz is not large, but very beautiful, surrounded, as if embraced, by tall forests. The lake is 6–7 m. deep and less than 3 sq. km. It adjoins the road connecting Navahradak, Haradyscha and Baranavichy and is 3 km. from Valeuka. The flora at Lake Svitaz is very rare and almost unique to Byelorussia. Of special interest are the Lobelia (Lobelia Dorthmani) whose blue flowers beautify the lake surface. The water of Lake Svitaz is pure and very tasty. As if on purpose, the shores and the bottom are lined with colored gravel. The over-all appearance of the lake evokes a magical impression especially in those, who see it for the first time.

To the south of Svitaz lies Lake Kandychauskaie. The poet Adam Mickevich was born in the vicinity of this lake at a farm (zascienku) named "Zavosci".

Lake Kroman, a very deep lake, lies on the right hand side of the River Nioman in the Nalibockaia Puscha.

Госьці з Аўстраліі

Спадарства Аўгень і Надзя Груша з Мэльбурну, Аўстралія, былі, запраўды, неспадзяванымі й пажаданымі гасьцьмі ў Ню Ёрку.

У нядзелю, 8га травеня Спадарства Грушы мелі нагоду бліжэй запазнацца з беларускай калёніяй Ню Ёрку, абменяцца думкамі са сваімі знаёмымі ды запазнацца зь незнаёмымі. Адначасна Спадарства Грушы мелі нагоду праслухаць Службу Божую ў Катэдральным Саборы ў Брукліне, якую ачольваў Мітрапаліт Андрэй ў дзень Сьвята Патрону Св. Кірылы Тураўскага.

Зь вялікім здавальненьнем праслухалі прысутныя падчас абеду дэклямацыю верша, за вошта Сп. Груша быў узнагароджаны моцнымі й даўгімі апладысмэнтамі.

Парафіяльнае Сьвята ў Ню Ёрку

Сёлета, 8га травеня, Парафія Св. Кірылы Тураўскага сьвяткавала дзень свайго Патрона, Св. Кірылы Тураўскага. Урачыстую Божую Службу ачоліў Яго Эмінэнцыя Уладыка Мітрапаліт Андрэй у саслужэньні Прат. Васіля Кэндыша, Настаяцеля Сабору Св. Кірылы Тураўскага ў Ню Ёрку, Прат. Карпа Стар, Настаяцеля Прыходу Сьвятое Троіцы ў Дораты, Н. Дж., Айца Александра Яноўскага, Настаяцеля Прыходу Жыравіцкай Божай Маці ў Гайлэнд Парк.

Высокапрэасьвяшчэньнейшы Мітрапаліт Андрэй БАПЦ

Прыгожа пеяў царкоўны хор пад кіраўніцтвам Рэгента Сп. Міхася Тулейка. Хор быў узмоцнены цудоўным сьпевам, вядомага беларускага Маэстро, Спадара Пётра Конюха.

Прыгожае, кранаючае сэрцы прысутных парафіянаў і парафіянак слова Уладыкі Мітрапаліта Андрэя надоўга застанецца ў памяці ўсіх, каму ўдалося быць на сяньняшняй Архірэйскай Службе Божай. Сьпярша Уладыка Андрэй гаварыў аб жыцьці й дзейнасьці Св. Кірылы Тураўскага. Уладыка Андрэй, паміж іншым, казаў: „Св. Кірыл Тураўскі жыў у 12м стагодзьдзі, але ўсе ягоныя творы (словы–пропаведзі, малітвы й іншыя) уважаюцца найлепшымі працамі з галіны рэлігійна-літэратурнага мастацтва й па сяньняшні дзень."

Далей Уладыка Мітрапаліт казаў: „Нам усім добра ведама, што Тураў быў галоўным местам Незалежнага Тураўскага Князьства. Гэта быў вялікі й прыгожы горад; у ім было *сорак* праваслаўных цэркваў: дык зразумела, што ўсе гэтыя цэрквы былі незалежнымі беларускімі.

Пасьля заканчэньня Божай Службы ўсе перайшлі да салі царкоўна-грамадзкага цэнтру на абед, прыгатаваны Сястрыцтвам Прыходу Св. Кірылы Тураўскага.

Абед распачаўся малітваю „Ойча Наш."

Падчас абеду, у салі царкоўна-грамадзкага цэнтру, адбылася сустрэча Япіскапату Этыёпскай Праваслаўнай Царквы з Мітрапалітам Андрэям, Галавою Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы. Этыёпская Дэлегацыя складалася з 4х прадстаўнікоў: Япіскапа Міхаіла, Япіскапа Бэніяміна, Айца Леонарда й аднаго кілейніка. Пасьля афіцыйных і ўзаемных прывітаньняў, Япіскап Міхаіл сваім прыемным, моцным, прыгожым голасам пажадаў Мітрапаліту Андрэю многалецьця а ўсе прысутныя адказалі Дастойнаму Уладыку Міхаілу даўгімі й моцнымі воплескамі.

Падчас абеду распачаліся прывітаньні й прамовы. Старшыня Парафіяльнай Рады Сп. Інж. М. Гарошка горача павітаў Уладыку Мітрапаліта Андрэя, Прат. Васіля Кэндыша, Прат. Карпа, Айца Александра, Старшыню Парафіяльнай Рады ў Гайлэнд Парк, Спадара Аўгеня Лысюка, Старасту з Дораты, Спадара Хведара Маліноўскага, усіх парафіянаў і парафіянак Прыходу Св. Кірылы Тураўскага ды ўсіх парафіянаў і парафіянак Прыходу Жыравіцкай Божай Маці ў Гайлэнд Парк.

Спэцыяльна Сп. М. Гарошка павітаў гасьцей з далёкай Аўстраліі, Спадара Аўгеня Грушу й Спадарыню Надзею Грушу, якія сёньня адведалі наш Грамадзкі Цэнтар ды прынялі ўдзел у нашай сьціплай царкоўнай Урачыстасьці. Другім, ды галоўным, прамоўцам ад Парафіі Св. Кірылы Тураўскага быў Настаяцель Парафіі а. Прат. Васіль Кэндыш. Айцец Васіль павітаў, у першую чаргу, Яго Эмінэнцыю Уладыку Мітрапаліта ды выказаў падзяку Ўсемагутнаму Богу за тое, што Ён выслухаў малітвы нашыя ды дапамог Уладыку Андрэю перанесьці цяжкую апэрацыю ды йзноў уключыцца да працы на карысьць нашае Сьвятое Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы.

Пасьля гэтага а. Васіль парушыў цэлы шэраг гаспадарчых і царкоўных справаў, якія безпасярэдня маюць сувязь з жыцьцём Прыходу Св. Кірылы Тураўскага. Наступны прамоўца а. Карп, Настаяцель Прыходу ў Дораты, падзякаваў за запрошаньне на сяньняшняе Сьвята ў Ню Ерку ды прасіў усіх парафіянаў абодвых Прыходаў прыняць удзел у сьвяткаваньні Парафіяльнага Сьвята, Парафіі Сьвятой Тройцы ў Дораты, якое адбудзецца 5га чырвеня г.г.

Сп. Аўгень Лысюк, Старшыня Парафіяльнай Рады ў Гайлэнд Парк, прывітаўшы Уладыку Мітрапаліта, Духавенства, Парафіянаў ды гасьцей запрасіў усіх Парафіянаў Прыходу Свб Кірылы Тураўскага й Парафіянаў Прыходу Сьвятой Тройцы да Гайлэнд Парку на дзень 15га травеня г.г. на ўрачыстае сьвяткаваньне іхняга Парафіяльнага Сьвята.

Сп. Др. Кіпель зрабіў заклік да ўсіх прысутных, каб 21га травеня сёлета адведалі Беларускі Фэстываль, які адбудзецца ў Гардэн Стэйт Артс Сэнтэр, у Ню Джэрзі.

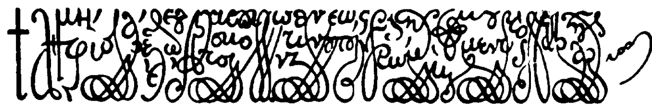
Апошнім прамаўляў Уладыка Мітрапаліт Андрэй. Гэта была сільная прамова–заклік да ўсіх прысутных і няпрысутных Сваіх Парафіянаў. „Беларусы (вялікалітоўцы) страцілі сваю дзяржаву толькі таму, што ад іх адабралі іхнюю старую веру, сяньня мы зноў молімся Богу ў сваёй роднай мове, ды я моцна веру, што нашая моцная вера прывядзе нас да свабоды" казаў Уладыка Мітрапаліт.

На заканчэньне, Старшыня Парафіяльнай Рады, Сп. М. Гарошка выказаў шчырую падзяку ўсім якія не адмовіліся супольна адзначыць нашае Парафіяльнае Сьвята. Адначасна Сп. М. Гарошка ад імя ўсей Парафіяльнай Рады выказаў шчырую падзякусяброўкамСястрыцтваПарафіі: Спадарыні Олі Тулейка, Сп-ні Марысі Верабей, Сп-ні Марысі Данілюк і Сп-ні Веры Заморскай за прыгатаваны смачны абед. Асаблівая падзяка належыцца Спадарыні Олі Тулейка, як арганізатарцы прыняцьця.

Адсьпеваньнем малітвы было закончана царкоўнае Сьвята.

КАЛЯДНЫЯ ПРЫВІТАНЬНЯ ДЛЯ Б.А.П.Ц.

Ад Усяленскага Патрыярха Дэмэтрыёса

'Αριθμ. Πρωτ. 873.

'Ιερώτατε Μητροπολῖτα κύριε 'Ανδρέα, ἐν 'Αγίῳ Πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ 'Ιερότητι καί εἰρήνη παρά Θεοῦ.

'Εν εὐχαριστίᾳ ἀποδίδομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγαπητῇ 'Ιερότητι καί τόν ἀφ' ἡμῶν ἐπί ταῖς ἁγίαις καί μεγάλαις ἑορταῖς τῆς κατά σάρκα Γεννήσεως καί ἐν τῷ κόσμῳ 'Επιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ ἀδελφικόν χαιρετισμόν, διαρκῆ τήν χάριν καί τήν χαράν τῶν Χριστουγέννων αὐτῇ καί τῇ τῇ ποιμαντορικῇ αὐτῆς συνέσει πεπιστευμένῃ λογικῇ ποίμνῃ εὐχόμενοι.

Καί τόν ἐπιτέλλοντα δέ νέον σωτήριον ἐνιαυτόν αἴσιον, εἰρηνικόν καί φορόν παραμυθίας καί πάσης ἀγαθωσύνης τῇ ὑμετέρᾳ 'Ιερότητι καί τῷ ποιμνίῳ αὐτῆς ἐπευχόμενοι, αἰτούμεθα ἐπ' αὐτήν τήν χάριν καί τό ἄπειρον ἔλεος τοῦ Κυρίου.

Χριστούγεννα 1976

Ваша Сьвяцейшасьць, Мітрапаліт Андрэй – Ласка Божая няхай будзе з Вамі. З глыбокім прызнаньнем шлём Вам нашае братэрскае вітаньне ў час гэтых Вялікіх і Сьвятых дзён Нараджэньня Госпада нашага Ісуса Хрыста; каб сьветлая радасьць Калядаў прадоўжылася Вам і Вашай благаславёнай пастве.

Мы молім Бога, каб надыйходзячы Новы Год быў мірным і каб прынёс ўсё найлепшае Вашай Сьвяцейшасьці й Вашым вернікам.

Каляды, 1976.

Патрыярх Дэмэтрыёс

(Пераклад з грэцкае мовы)

Іншыя прывітаньні:

Ад Патрыярха Ерусалімскага Бэнэдыкта;
Ад Мікалая VI, Папы й Патрыярха Александрыйскага й усяе Афрыкі;
Ад Архіепіскапа Яковаса, Экзарха Канстантынопальскае Патрыярхіі на Амэрыку;
Ад Архіепіскапа Атэнагора, Экзарха Канстантынопальскае Патрыярхіі на Англію;
Ад Мітрапаліта Мсьціслава, Украінскай Праваслаўнай Царквы ў З.Ш.А.;
Ад Мітрапаліта Міхаіла, Украінскай Праваслаўнай Царквы ў Канадзе;
Ад Епіскапа Уладзімера, Украінскай Праваслаўнай Царквы ў Бразыліі;
Ад Епіскапа Ірынея, Сэрбскай Праваслаўнай Царквы ў З.Ш.А.;
Ад Епіскапа Дымітрыя, Сэрбскай Праваслаўнай Царквы ў Аўстраліі і Новай Зэляндыі.

Ліст у Рэдакцыю

Вельмі Паважаны Спадар Рэдактар!

Прашу зьмясьціць на балонках Вашае газэты „Час" наступнае: Праект пабудовы Цэнтру БАПЦ ў Дораты бязумоўна, ёсьць справай вельмі важнай ды актуальнай, але будова толькі аднаго цэнтральнага будынку, на маю думку, нязмога разьвязаць справы затрыманьня ад расьцярушанасьці беларусаў-пэнсыянераў. Я думаю, што, побач з будовай галоўнага цэнтральнага будынку, неабходна запраектаваць яшчэ будову матэлю ды пачаць папулізараваць справу пераезду зь Ню Ёрку ды іншых большых мейсцаў працы, да Дораты.

З найлепшымі для Вас пажаданьнямі,
Др. У. Набагез

25-ы Сакавік

У Клівэлэнд

Згодна з беларускай традыцыяй: у вялікія сьвята едуць у госьці й адведваюць сваякоў, прыяцеляў ды суседзяў нават „няпрошаныя госьці". Таксама на наш „Нацыянацьны Вялікдзень" па прывычцы хочацца заглянуць да суседзяў, хоць і „ня прошаны", каб супольна гэтае сьвята правесьці. У Клівэлянд сьвятканьне „25га Сакавіка" сёлета адбылося ў нядзелю 27га сакавіка. Трэба прызнаць, што хоць без вялікага падгатаваўчага шуму, ці разсыланьня запросінаў, нашыя добрыя суседзі вельмі ўрачыста й удала адзначылі гэтае сьвята.

Сьвяточную Багаслужбу адслужылі айцец Рыгор (новы настаяцель парафіі Жыравіцкай Божай Маці) з айцом Максімам з Дэтройту й пратадыяканам Міхасём у прысутнасьці Уладыкі – Мітрапаліта Андрэя.

Хор пад кіраўніцтвам інж. К. Калошы пяяў дасканала й ня горш, як калісь. Акадэмія пачалася а гдз. 3-цяй папаўдні ў царкоўна-грамадзкай салі, у якой, якраз, сцэна была ўпрыгожана малюнкам беларускага краявіду, выкананым мясцовай мастачкай Сп-чняй Лазар. Гэта выклікала адразу прыемны настрой у гасьцей і ўсіх прысутных, а вялікую сатысфакцыю ў „гаспадароў".

Урачыстасьць адкрыў старшыня мясцовага Аддзелу БАЗА Сп. Раковіч, прывітаўшы гасьцей і прысутных і перадаў вядзеньне Акадэміі Сп-чні Г. Кананчук, якая таксама прачытала вельмі добра апрацованы й зьмястоўны рэфэрат на тэму дня – па ангельску. У беларускай мове рэфэрат чытаў Сп. Белямук, навязваючы тэму да слаўнай гісторыі нашай мінуўшчыны.

У сваёй кароткай прамове Сп. Др. Сажыц сьпярша прачытаў зварот Старшыні Рады БНР Сп. Др. Жука-Грышкевіча да ўсяго беларускага грамадзтва, пражываючага пад акупацыяй Савецкай БССР, ды да ўсіх беларусаў Вольнага Сьвету. На заканчэньне Сп. Др. Сажыц сказаў, што Ідэя 25га Сакавіка ёсьць і застаецца найбольшым і наймацнейшым стымулам у змаганьні за поўнае нацыянальнае й палітычнае вызваленьне ўсяго нашага народу.

Ад прадстаўнікоў гораду прывітала Акадэмію й уручыла Праклямацыю ад Мэра Клівэлэнду, жонка Сп-ра Пэрка. Таксама выступалі з прывітаньнямі, падкрэсьліваючы сваю салідарнасьць зь Беларусамі, прадстаўнікі штатных уладаў і гарадзкое ўправы ды прадстаўнікі паняволеных народаў.

Мастацкая частка была выканана сваімі сіламі. Выступленьне салісткі Ірэны Каляды-Сьмірновай зрабіло, як заўсёды, свой мастацкі эфэкт. Песьня пра Палесьсе, Сп-ні Лукашэвіч, прыцягнула ўвагу ўсіх прысутных. Дуэт, які быў выканаы Спадарыняй Лукашэвіч і Спадарыняй Т. Кананчук быў успрыняты слухачамі вельмі прыхільна.

На заканчэньне жаночы хор, у прыгожых народных строях, пад кіраўніцтвам Міколы Стрэчэня выканаў некулькі беларускіх песьняў.

БеларускімНацыянальнымГімнам, адсьпеваным хорам і ўсімі прысутнымі, закончылася Урачыстая Праграма.

Сусед

У Ню Ёрку

Сьвяткаваньне абвешчаньня 59х угодкаў Беларускай Народнай Рэспублікі адбылося 27га сакавіка ў Білтмор Гатэлю ў Мангэтане. Сьвяткаваньне было зарганізавана беларусамі Вялікага Ню Ёрку й Гайлэнд Парку, Ню Джэрзі.

Пасьля Божай Службы, якую адправіў Прат. а. Васіль Кэндыш у Саборы Св. Кірылы Тураўскага ды Малебна, а. Васіль зьвярнуўся да прысутных з прыгожым словам, якім вялікую радасьць з нагоды Абвешчаньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Дэмакратычнай Рэспублікі, ды адначасна выказаў вялікі жаль, што нашая Бацькаўшчына йзноў сталася здабычай камуністычнай Масквы.

Па абедзе, у Гатэлю Білтмор, адбыўся ўрачысты сход, які распачаўся Амэрыканскім Гімнам, прасьпеваным салісткай Лізай Маркоўскай.

Галоўны рэфэрат пабеларуску чытаў Др. Янка Запруднік, паангельску, Сп. Юрка Азарка. Пасьля кароткай Акадэміі сход закончыўся адсьпеваньнем беларускага Нацыянальнага Гімну.

25ы Сакавік у Ню Ерку. Сьпявачкі (зьлева направа): Галіна Орса, Вера Бартуль, Ала Орса-Рамана, Ліза Маркоўская, Вера Заморская й Галіна Тэдон.

У Чыкага

25ы Сакавік у Чыкага. На здымку: Барыс Негода дэклямуе верш „Родны Край"

СПАТКАНЬНЯ

К. ЮХНЕВІЧ

Калёсы дрыгалі па калюгах. Сусед-старэча пад час гутаркі, кашляў радзьвым, працяглівым кашлям. Іншы раз было цяжка пазнаць ці кашляў ён, ці гэтак голасна-хлёбна драгаліся ў каўдабіны калёсы.

Я пазіраў на яго. Мне было ўсёдна што ён і пра што ён казаў. Радасьць пабыць дома дзе нарадзіўся, была вялікая. За кілёматар прад вёскай, ён зьлез з возу. Я ведаў чаму, аджа зрабіць тое самае, я не зьбіраўся, думаў: – Хай конь вядзе, – і я ўпёрся ў пярэдніцу цялегі нагамі. Конь упораста, бадай вылазячы з вопражы, цягнуў, і стрымоваў цялегу у скручастых выймах дарогі ў сярэдзіне ручая. Сусед ішоў па кладках. – Чаму нясесьці на цялегу, – спытаўся я. Ён махнуў рукой.

– Тарахву капаць, яміны на балоце робяць, а загаціць ручаі не дадумаюць. А загаціўшы іх-х... Ах, сынку, ты хоць і вучоны, не дадумаешся колькі-б хлеба намалолі-б яны, і лекстыкі насьвяціўі нам... Ты-ж азірніся – яны-ж як сьвечкі сьвецяцца.

Я азірнуўся. Пяшчасты жаўцяк у ручаі сьвяціўся ад пасьмаў вячорнага сонца.

– Можа ўлетку перасыхае?

Ён недбайліва пытаецца:

– Ці высахаў калі быў, і жыў з намі?

– Здаецца – ніколі, – адказваю я.

– Но-о касьцянявая! – скрыкнуў ён на каня, і неспадзеўна, (я хацеў памагчы яму), успрысеў на калёсы. Ажно да самай сялібы дзе я нарадзіўся, ён прасядзеў на пярэчане возу. Больш нічога не гаварыў, навет не паглядзеў на мяне калі я ўдзячны яму, і барзьдзіў абняць маму ды маю меншага брата. Мне потым падумалася пра яго. Які ён упорасты і шчыры дзядок; за ім было жыцьцё, і яно было перад ім цяпер, але што меркаваў калісьці, не жадаў перамяніць. Ён, бачна чакаў што ягонае жыцьцё штосьці з ягоных наўмераў зловіць. І вось, бадай, колькі асталося жыцьця? Дамоўка-сьмерць ня ўніміць яго. Жаданьня: скарыць ручаі поўнае крынічнае вады, што закруцяць жорны ў млыне, і асьвецяць „лекстрыкай" вёску яшчэ жывілі яго.

– Добра што не спытаўся колькі заплаціць што падвёз цябе. Быў-бы крыўдны аж да Калядаў, – сказала назаўтрае мама. Але чаму да Калядаў крыўдываўбы ён, я не спытаўся яе. Я ўжо забыўся на яго. Навошта памятаць тое, што нічога не прыняcе новага ні сяньня, ні заўтра? Гэта-ж усяго ад учарайшага дня толькі рэха! Я хачу адпачыць, убачыцца з быўшымі сябрамі. Я пачынаю адчуваць: мая маладосьць зьнікае па крыху. А каб супраціўляцца старасьці патрэбна хоць кропельку лішняе моцы працівіцца ёй. І ўяўленьня ажыць моцай, было ятрыстае жаданьня забыцца пра ўсё мінулае. Мінулага ў мяне ня шмат, але што прылучалася, ужо было вельмі квялістае й злосна-незразумелае. Я ня ведаў у чым я справядлівы й дадумны, у чым толькі захоўваюся пужліва-асьцярожным. Якая задорлівасьць ад цьвяліcтасьці, ці ад непагоджаньня з абыдзёнымі ўмовамі жыцьця! Я вёў сябе па незнаёмых сьцяжынках ісháваньня. Слухаць кагосьці, (я памыляюся вядома), ёсьць адно чутка, якую можа нехта ня толькі пачуў, але й пераўжыў усёй сьвядомасьцяй сьвядомага асудку ды адчуваньня. Аднак у тым асудку, я перакaнаўся, ёсьць пытлівасьць часу й момант здарэньня, які ў некаторых выпадках мог перад кімсьці апынуцца шорахам крокаў на начной вуліцы, або нат злом усім–усяму. Самае цяжкае зразумець, цяжкое ў жыцьці, а тады ўжо, камусьці перасьцярога: – Ня тыцкай сьвятымі йменамі й падзеямі! – Кажны можа быць сьвятым і дзеля сябе й дзеля іншых! – Настрой і жаданьня чалавека – найбольшае, чымсьці сам чалавек, як постацьспакмень. – Пазбавіцца чалавеку ад імкненнасьці да дабра можна толькі раз: калі паміpae ў ходаньні за яго. Але Дабро й уселякая Справядлівасьць – мернасьць, уціхаміраны пакорнік, што ўціхамірвае парываньні пакрыўджаных у жаданьнях... – Усё гэта – адвечны ручай стрыманы бярэжжам або прыпынены гацяй!

...Мама пайшла на працу. У вёсцы і ў сялібе нашай вусьціш. Сонца поўна ўсюды. Вадрыць цьвіценьням ліпаў. Сьцень каля ліпаў у вялічыню іхнай размашнасьці галінаў. Далей ад іх пачынаецца муражаны луг. Я люблю й паважаў заўсёды прылегчы ў муражанай траве. Іду туды. За варотамі на вуліцы спатыкаюся з тым сельчанінам пра якога казаў мне сусед, вязучы мяне з мястэчка, і таксама казала мама.

– Уцешна спаткацца з вамі!

– Вітаю вас! Даўно, даўно бачаліся, – адказваю я.

– Але, але - напраўду даўно! – Заўважае ён, працягваючы руку паздароваццa.

Усьміхаюся яму ўсёй шчырасьцяй сэрца, і настрою.

– Гультаеш, а? – пытаецца ён.

Зноў усьміхаюся.

– Тады адпачываем... Можа хочаце прайсьціся да возера? – Запрашае ён.

– Калі ласка - з ахвотай, – згаджаюся я.

Мне больш ня трэба гутарыць. Слухаю яго. Ён у шэрым касьцюме, з акулярамі крыху асуненымі на сярэдзіну носу ад спацеласьці. Заўважаю яны пад коляр ягонага твару. Валасы й касьцюм таксама блізкія па коляру.

– Ня сумна? – і адказвае за мяне: – Але-ж учора прыехаў – чаго сумаваць?

Усьміхаюся зноў. Ад згоды кіўнуў галавой.

– А мне дык сумна ўжо. Тры нядзелі жыву тут. Даведаўся, што бацька твой памёр. Працягвае руку.

– Мае спачуваньні. Чалавек слаўны быў, і няма, што казаць? – няма.

Адварачваецца адразу ад мяне. Ня ведаю ці спакмеціў мой, той самы моўкны змах галавы, маю ўдзячнасьць за спачуваньня.

– Уначы, прад вашым прыездам, тут навальніца была. Хлеў не спаліла ў майго суседа, а курэй усіх пабіла. Да аднае пабіла! Пер'я ажно на мой ганак нагнала... А сяньня, раніцай, у канцавога Міхаля карова нагу зламала, і то дзе, на выгане. Кажуць страхоўку не атрымае. Я нарадзіў здаць карову дзяржаве ў лік здачы мяса ад сялібы. Шкадую гэтакіх людзей... А ў самога мяне панчохі стапталіся, а купіць ня пытайся. Хаджу без панчохаў, добра што чаравікі новыя купіў.

Ён задзёр штаніны, на абодвых галёнках.

– Нешчасьце, – кажу я.

– Дзякую! Ня турбуйцеся.

Мае гострыя на слых вушы чуюць, як ягоныя, без панчохаў ступні, хлёпаюць у нятуга зашнураваных чаравіках. Мы йдзём, хто яго ведае куды, мы йдзём, мо да возера, мо да лесу. Прырода навокал нас бы бяры яе, бы яна багаславіць тэй п'янасьцяй, ад якой заўсёды чамусьці верыцца, ты будзеш жыць тысячу год. Неба адно праўдзівасьць зямнога часу. Імкніся кажны й кожнае на зямлі, да нейкіх часінаў у якіх будзе ўсё невядомае, або не пераўжытае яшчэ, сапраўдным сном!

Дзесьці далёка, у прасьцінку лесу, чулася рэха пастуховай жалейкі. Яно адналькава гучэла у прасторы паміж зямлёй і небам. Дзяцініня скрыкі вясёлыя, усюды ў навакольлі, адноьліва зпляталіся з гукамі жалейкі. У водшабе ад сялавой дарогі на гнязьдзе, што на высокай ёлцы, заклякаталі буслы; яны, бадай адны, побач нас дваіх, зразумелі прылуку прыгажосьці лета ў вёсцы й

25ы Сакавік у Чыкага. На здымку: (зьлева направа) Марыя Кулагін, Таня Новік, Людміла Негода, Кацярына Пунтус, Ніна Дубінін і музыкант Язэп Мальа.

Савецкая Рыбная Індустрыя

Савецкая рыбная індустрыя, якая канкуруе з японскай па колькасьці злоўленай рыбы, ёсьць найбольш спусташальнай.

В. Лысэнко, быўшы кіраўнік савецкіх фабрычных караблёў кажа, што ня больш як 30% усёй савецкай лоўлі кансумуецца людзьмі.

У Савецкім Саюзе рыбу можна купіць толькі ў большых гарадох. Дзесяткі тысяч тон сапсаванай рыбы рэгулярна вывозіцца ў тундры й там нішчыцца.

В. Лысэнко, які нядаўна прыехаў на Захад, назваў савецкія мэтады лоўлі рыбы „варварскімі" і сказаў, што яны нішчаць рыбаразводныя раёны.

У гэтым адношаньні В. Лысэнко вінаваціць савецкую сыстэму бюрэкратычнага плянаваньня й іх тэорыю, што эфэктыўнасьць рыбнай індустрыі залежыць толькі ад вялічыні рыбалоўнай флёты.

Напрыклад, рыбалоўны карабель, які можа даставіць 30 тон рыбы да фабрычнага карабля кожны дзень, часта змушаны перахоўваць 35 тон таму, што фабрычны карабель спазьніўся, або ў ім халаднікі перапоўненыя, або пагода кепская. У выніку гэтага, рэдка бывае, што ўся злоўленая рыба замарожваецца.

Каб скараціць час разгрузкі рыбалоўнага карабля, часта рыбы перадаюцца на фабрычны карабель у пераладаваных апакаваньнях і шмат з іх падае назад у мора.

Лысэнко апісвае, як ловяцца селядцы каля берагоў Амэрыкі: „За 20 мінут рыбалоўны карабель можа разладаваць 40 тон. Селядцы, моцна сьціснутыя перадаюцца фабрычнаму караблю. 8 тон адразу замарожваецца, а 5 тон адкладаецца для прадукцыі рыбных страваў. 20 мінут пазьней іншы карабель прывозіць можа 30 тон селядцоў зь якіх 27 тон адкідаецца назад у мора.

„Я бачыў такое самае варварскае зьнішчэньне рыбы далёка ад нашых берагоў," піша Лысэнко.

„Калі 600–900 рыбалоўных караблёў адначасна выцягнуць свае сеці, незастаецца нічога жывога ў верхніх слаёх вады", ён кажа. „Усё, уключаючы *algae* зьніскаецца й нішчыцца й рыбы на дне мора ня маюць чаго есьці.

„Страціўшы свае рыбаразводныя раёны рыбы, якія засталіся паміраюць без аднаўленьня.

„Пад канец 1960 х гадоў больш як 30,000 тон рыбы было зьвезена ў Мурманск. Прыстань была перапоўнена рыбаю. Фабрычныя караблі, якія яшчэ былі ў прыстані не маглі разладаваць свае рыбы бо ніхто ня ведаў куды гэтая рыба павінна быць завезена. Масква й Ленінград яе не патрабавалі, а меньшыя гарады ня мелі дастаткова халаднікоў.

„У гэты самы час сотні рыбалоўных караблёў, пераладаваных рыбаю, чакалі на моры на фабрычныя караблі, якія чакалі на прыстані ў Мурманску на разладаваньне."

Савецкія ўрадоўцы ведаюць аб гэтых недахопах. У 1974 годзе, Міністар Рыбнай Лоўлі, Александар Ішкоў, сказаў карэспадэнту амэрыканскай газэты: „Марскія багацьці ёсьць абмежаваныя... Мы навучыліся як лавіць і замарожваць рыбу, але мы маем вельмі мала практыкі ў выкарыстаньні рыбы якую мы ловім."

У канцы 1975 году Савецкі Саюз меў 645 рыбалоўных караблёў па 2,000 тон або большых, а рэшта сьвету разам мела толькі 259 караблёў такога самага разьмеру. Савецкі Саюз меў 3 міліёны тон фабрычных караблёў, а цэлы сьвет 3.5 міліёнаў тон.

Гэтыя сьведчаньні Сп. Лысэнка напэўна зьмацуюць стараньні Заходніх краінаў стрымаць Маскву ад марнаваньня марскіх багацьцяў.

ГІСТОРЫЯ БАЗА

Працяг. – *К. Канцавы*

УВАГІ ДА НАЗОВУ АРГАНІЗАЦЫІ

Назоў „Беларускае Задзіночаньне" пазьней быў зьменены на „Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне." У чартары Certificate of Incorporation ад 21 сакавіка 1950 ужо фігуруе назоў Byelorussian – American Association, Inc.

Першы Кангрэс, які адбыўся 31 га ліпеня 1949 г на 100 ай вуліцы ящчэ ўжывай назоў „Беларускае Задзіночаньне."

Першы арганізацыйны сход *Беларускага Задзіночаньня* адбыўся ў чырвені 1949 га г. ў Брукліне, у прыватным прымешчаньні Праф. Міколы Дарашэвіча. На гэтым сходзе былі прысутныя ўсе беларусы, якія ў той час ужо жылі ў Ню Ёрку, або каля Ню Ёрку ды выказалі ахвоту да заснаваньня *Беларускага Задзіночаньня* на тэрыторыі ЗША. Гэта быў першы арганізацыйны сход, які, нягледзячы на малую

працяг на 8–ай бачыньцы

навакольлі. І гэта было праўдай, ад якой прыходзяць адчуваньні й уражаньні чалавеку, праўдай-жаданьням штосьці выдумаць сабе прыгожа-любага ў жыцьці.

– Меру ведаюць, – сказаў мой вясковец, і прыпыніўся, пазіраючы на гняздо. – Кажнаю раніцу, і ўвечары, цешуся іхным клёкатам.

Адварачваецца ад мяне, але ня йдзе. Бы перахрысьціцца, змахвае правіцай з сьціснёнымі пальцамі.

– Адно прамежкі часу паміж іхнамі тахканьнямі колькі значуць мне. Мне робіцца тады чамусьці страшна. Страшна, навет, чуць іншыя гукі й шорахі. Мне, здаецца, клёкатам яны хочуць гаварыць да мяне... Ах, якія імгненнасьці! Ды не – ня будзем гаварыць пра птушак. Хадзем, калі ласка!.. Вам не мяркуецца што я гавару шмат?

– Не! З прыемнасьцяй слухаю.

– Ня трэба слухаць. Уравайцеся гутаркай.

– Дзякую – гутарце! У вас болей уражаньняў – вы-ж раней прыехалі сюды.

– Ня хлусіце... Аднак даруйце: мы-ж даўно ня бачыліся. Вы ўжо дарослы. За вамі спэцыяльнасьць, калі не памыляюся: праўнікам захацелі быць... Добра. Вельмі добра. Камуж небудзь ды трэба сьлядкаваць за правам... Ах, не! Я памыліўся: за справядлівасьцяй, бо–ж справядлівасьць – маці дабра й праўды й права... А ў права я ня веру. Яно ці не кажнойчы мкне, як цягнік, ад аднае станцыі да другой: прыпыніцца на паўпрыстанку, завернецца на вялікім раз'езьдзе. Адно грукат рэяк, і дым. Дым сьветчаньня сьветак – сігналы: ехаць ці ня ехаць. А машыністы не вінавайца ні абаронца. Машыністы – пакараны віноўнік. Але чаму я сказаў гэтак, ня ведаю. У чалавека поўна розных думак. Пра абыдзённае жыцьцё чалавек мусіць думаць сапраўднасьцяй, тады сапраўд насьць будзе філязофіяй і асуджэньнямкрытыкай...

Я зноў усьміхаюся. Цікава быць з ім. Мой усьмех напэўна перарваў ягоныя думкі.

– У вас жыве вялікі духовы інтарэс,– хвалю яго.

Ён не задавальняецца.

– Ня трэба хваліць мяне. Я нікога не ўваскрасіў і не ўкрыжаваў маімі казаньнямі. Я, мо звычайна, захацеў пага варыць. Я ўсё жыцьцё слухаю. Ах, не! Даруйце! Я гавару, выступаю. У прамовах абяцаю ўсё, што мне абяцаюць іншыя людзі, і ад тых абяцаньняў прынуканы ня думаць па свойску... О-о, што я гавару! Я злодзей вашага дня. Першага дня вашага адпачынку. А дзень сяньня цудоўны... Будзьце асьцярожныя ніколі не кажэце: дзень сяньня цудоўны, валей торце: дзень удаўся мне.

Ён змоўк. Я скрадна паглядзеў на ягонае абліччa поўнае нейкай пакрыўджанай, схаванай тайніцы. Яно было дзяцінае. Прасьліны валасоў асунуліся ледзь-ледзь рэдка на вушы. Постаць была паўпрыгнутая, здавалася ён ня дыхаў, каб толькі ня выдаць неўціхамірную жасьць жаданьня пагаварыць. Я ўжо разумеў гэткія скрадкі пачуцьцяў – яны ня вельмі зракаліся сваіх турботаў.

Апіраюся на плот за якім барозны бульбы. Роўнасьць барознаў парушае зацьвіцелы асот. Мне вальней на сэрцы. Ён таксама апіраецца на плот падпіраючы абоімі далонямі твар. Я поўным позіркам азірнуў яго. Добра што не сказаў: „трэба йсьці" – падумаў я. І ён зьдзіўлена, бы адчуваючы мой наўмер, пабардзіў.

– Хадзем. Не наша ўласнасьць – навошта азіраць яе?

Ён упяршыню ўсьміхаўся ўсьмехам біздонным і нядаўмелым. Ён пайшоў першым. У ягоным хаджэньні была лёгкасьць і захоўнасьць чалавека рухацца шырокімі павольнымі крокамі. Мне нават не паверылася, што ў ім жыў імпэт хутка пераменіваць думкі й гэтак павольна хадзіць ступкамі цьвярдымі, й бадай адмеранымі. Аднак я паверыў: ён камусьці міл і патрэбен. Я ўспомніў свайго калішняга настаўніка зь якім таксама некалісьці прайшоўся аж за мястэчка, і таксама наслухаўся ад яго зусім неспадзеўнага й незразумелага. Цяпер я шмат што разумеў у жыцьці. Прыймаў удзел у ім, не, як-бы які вучань, а з адказнасьцяй за свае паступкі й дзеі. Але, спаткаўшыся з сваім вясковцам, які таксама прынёс мне міту сьню ў маю штодзённасьць – адразу стаўся мне незразумелым. Прынамсі, настаўнік у гутарцы са мною не хаваў сваіх думак і адчуваньняў пра жыцьцё, пра якое тады, я нат і ня думаў, што яно штосьці большае чымсьці ты існуеш, або цябе няма. Я разумеў тады зусім проста: чалавек ёсьць – жыве, няма, – памёр, ад хваробы памёр. Гэтай-жа чалавек, мой вясковец, у якога не пытаюся што, і дзе працуе, я спаткаў зусім іншае. Ён, бы сароміцца жыцьця, бы, як рыбіна плавае ў ім, тоіць добрароднасьць: зляві мяне – насьцішся. У ім ці ні жыве сьціпласьць.

– Можа палудняваем разам? – пытаюся я, усё па ранейшаму, ня ведаю як пачаць гаварыць зь ім.

– Дзякую! Я мала ем: сьнеданьня й вячэру.

– Шкадую, – адказваю яму. Мне крыху робіцца ненатва ад ягонай кампаніі.

– Прабачце мне. Я раскажу вам пра іншае не пра спажыву Боскую. За дзень прад вашым прыездам я прапанаваў лекцыю сялянам з двух вёсак. Яны сабраліся. Я дакладаў ім як усялякія віды на зямлі мяняюцца ад маўпы аж да чалавека...

– Ім было цікава, – наўмерана, умешваюся ў гутарку – пахваліць хочацца.

– Я ня буду доўга – адно паслухайце, як гэта азорліва, спытаўся ў мяне селянін, ты яго ведаеш, ён адвечна бедным быў і цяпер гэтакім ёсьць. Але на дзяцей багаты, як дзяржаўныя аблігацыі – усе дзевяць хлапцы...

– Дык хоць ува адным дый выйгрывае, – жартую я.

– Няхай растуць. Я размаўляў зь імі – разумнейшыя за бацьку. Але пад час дакладу бацька іхны спытаўся ў мяне: – „Конь даручаны мне гэтыкі зараз, што не палянуецца ўкусіць мяне калі кладу аброць на яго, а плуг цягнуць лянуецца, дык вось, таварыш, скажэце: можна яго з вялікага каня ў сабаку перамяніць, ці не?"

– Цікавае пытаньня, – кажу я, і быццам, так сабе, прыкусваю вусны, хаваю усьмешку.

– А вось я не зьбянтэжыўся. Каб не адмаўляць Дарвіна, я адказаў яму, што можна перамяніць каня ў сабаку, калі толькі ня здохне гэты конь ад працы ці ад пераджытага конскага веку.

– Вельмі разумна адказалі.

– Дзякую!

Мы праходзілі цяпер каля лазьні. Яна стаяла на бярэжжы ручая што упадаў у возера да якога якраз наўмераваліся йсьці. Гэты ручай і стварыў возера, калі яго загацілі высокай пяшчанай грэбляй.

– Калісьці тут, у лазьні, мыўся разам з вамі, памятаеце?

– Памятаю, – адказваю пэўна, але папраўдзе я не памятаю. Я ніколі ў гэтай лазьні ня мыўся. Я толькі любіў, калі жыў у вёсцы, падросткам, азіраць вераб'ёвыя гнёзды, і калыхацца, зьвязаўшы галіны паркавых бярозаў што расьлі навокал лазьні ў два шэрагі. Іх пасадзіў мой прашчур-прабаб. Я ведаў гэта, і зайздросна трымаў у маленькім сэрцы ягоную працу-спадак. Я азіраў іхны зялёны высокі ў росьце спакой, толькі ад адолу іхныя галіны краталіся ад ляніва га летніка. Галіны ляжалі аж на зямлі. Я ня мог утрымацца, падыйшоў бліжэй, завязаў іх вузлом, размашаста махнуў.

– Хадзем, – ён кліча мяне з воддалі. –

ГІСТОРЫЯ БАЗА

Працяг з 7й бачынкі

колькасьць прысутных (на сходзе прыймала ўдзел усяго чатыры асобы: 1. Праф. Мікола Дарашэвіч, 2. Праф Янка Станкевіч, 3. Сп. Янка Ніхаёнак і 4. Інж. Мікола Гарошка) меў вельмі вялікае значэньне для гісторыі Эміграцыі да ЗША наагул.

Для атрыманьня права на прыезд да ЗША вымагалася, у першую чаргу мець паручыцеля (спонсара), які павінен загварантаваць працу й прымешчаньне для кожнага прыезджаючага да Амэрыкі. Напачатку справа парукі ды забесьпячэньня працай і кватэрай эмігрантаў-беларусаў была вельмі складанай, асабліва ў гэты пэрыяд часу, калі Амэрыка пасьля заканчэньня 2ой Сусьветнай вайны, пры пераходзе ваеннай індустрыі на іншую, прыватную, перажывала гаспадарча-эканамічны крызыс. У сувязі з гэтым, адчуваўся недахоп працы й вялікі недахоп прымешчаньняў, бо будаўніцтва прыватных дамоў падчас вайны далёка ня было задавальняючым. У сувязі з гэтым, сход пастанавіў рабіць пошукі прымешчаньняў для прыезджаючых беларусаў-эмігрантаў у недарагіх раёнах Ню Ёрку.

Ды ўжо хутка быў вырантаваны апартмэнт на 100й вуліцы Іст №325 ў Гарлеме.

На 100й вуліцы ў Гарлеме мела прытулак Галоўная Рада Беларускага Задзіночаньня. На 100ай вуліцы жыў Сакратар Задзіночаньня Сп. Янка Ніхаёнак, ды на 100ай вуліцы мелі свой першы прытулак усе маладыя беларускія эмігранты, якіх прывозілі з Ню Ёрскай прыстані іхныя, крыху старэйшыя, спонсары. Без памылкі, можна сказаць, што блізу ўся нашая эміграцыя, якая прыехала да Ню Ёрку, затрымлівалася ды жыла некаторы час на 100ай вуліцы.

Многія зь іх з прыемнасьцю успамінаюць пражыты час у Гарлеме на „Сотай", як найлепшы й найшчасьлівейшы пэрыяд свайго жыцьця. Мой знаёмы А. Р., які прабыў на Сотай вуліцы два тыдні, дзелячыся сваімі ўспамінамі сказаў: „Гарлэм гэта — не карантын, як некаторыя, жартуючы, называюць Сотую вуліцу; карантын мы ўсе прайшлі ў Нямеччыне ў лягэрох D. P."

—Далей ў наступным нумары.

25-ы Сакавік у Ню Ёрку — 1951 год

Нам трэба йсьці.

Я скрыта зьдзіўлёны ягоным захаваньням, але аддаюся ягонай волі. Ці варта зьдзіўляцца або крыўдзіцца? Ён пачаў гутарку з чароўным настроям, і з іншым захаваньням. Быццам ягоны сын, ці па працы ад яго залежны, трымаюся шчырай пашаны. — „Няхай гаворыць, мне будзе прыемна ўспамінаць сваё? Каля возера я ўхілюся яго"— падумаў я.

— Тое, што я раскажу вам, цяпер ня будзе дзівацкім. Я адчуваю: вы падумалі – ад-жа з дзіваком спаткаўся. А гэніі таксама дзівакі. У іх шмат дурнотаў, але іхныя дурноты любяць насьледваць, як усё іхнае гэніяльнае, з верай што яно вялікае, неўторнае...

— Навошта крыўдзіць сябе? — заўважаю я, але так каб толькі заўважыць.

— Ах нічога! Не находзьце ўва мне пагаблевасьць.

Я зноў азірнуў яго. Ён быў увесь у цепрасьці пагутарыць, пагутарыць пра сваё.

— Аднойчы, — пачаў ён, — у лазьні зьявіліся чэрці, сапраўдныя чэрці. Колькі іх было ня ведаю, але яны йгралі, а можа толькі адзін іграў, не палюцыпараўску. Ведаў, што чэрці няпрыгожыя, брыдкія, а вось ігра йхная чаравала мяне, і вабіла мо іншых таксама. Але аднойчы яны зьніклі з лазьні, мне самому давялося бачыць як пахмурнай раніцай яны кінулі лазьню. Ішлі да лесу шарэнгай, у чорнай вопратцы, і былі падобныя тады не да чартоў, а да людзей. Я ніколі не забудуся гэтай скратнай, люцыпараўскай паходні да лесу. Яны здаецца ня йшлі, а пілавалі паветра, іхныя крокіступні былі апілаваньні ад паветра. Я часам думаю: у Беларусі чэрці жылі ў сказках, ці мо ў душы кажнага Беларуса. Але пакуль вы дадумаецяся сказаць мне, што гэта толькі байкі-выдумкі, я пабаржджу наўмецiць вам, што чарты няпрыгожыя, але йграюць прываблiва. У іхнай ігры нейкі заўсёдны запавет, аднак які, люцыпараўскі, ці Боскі ня ведаю. Адно я ведаю, калі змагаюцца вялікія дзяржавы за маленькія — чарты супроць чартоў — дык вялікія ў люстэрку маленькамі бачаць. Яны трасуць, музычуць нядоляй іхнай каб толькі, як селянін, утоптвае, трасе піхцер — утрасьці да сваёй дзяржавы скубень тэй нядолі нашай.

Я зноў зірнуў на яго. Нашы позіркі сустрэліся. Я пазіхнуў.

— Ніколі не пазіхайце каля бяседніка. Падумае: чалавек дробнага розуму.

— А гэта не ваша справа навучаць мяне, — языкавата адказаў я.

— Даруйце мне! Не навучаю не прыгнебліваю.

Яму не варта ведаць як я магу спрачацца. Хай верыць — мне няма чаго адказаць. Гляджу на скрай летняга неба з вельмі рэдкімі хмарамі, яны, бадай расьцісьненыя азяровасьцяй узвышша. Ад гэтае азяровасьці, здавалася паверхня зямлі, кідала ўсё што магло быць каляровым і азначаным на ейнай зьверхні. Я не азіраў пярэстасьць прыроды воблікам мілага адчуваньня, а прычынай, якая прынукала спаткацца із вяскоўцам, і гэта апошняе найбольш авалодвала маім сэрцам ды думкамі. Я гутарыў з самім сабой. Дзеля паказу свае парадачнасьці мой знаёмы аднавясковец не перашкаджае мне. Няхай думае: я захапляюся ім, радуюся ягонай прысутнасьцяй у блізіне мяне! Тут ня цесна нам. Усё навокал нас — прасторліва,— думаў я. Ад рознага што пачуў, я каждую думку астаўляў сабой, часам закончаную, а часам тым самым ушчалопкам, каля якога праходзіў або мімавольна спатыкаў. Кажная складка зямлі, кажны куст ці заросьля аднолькавых дрэваў, была сьвядомасьцяй неабвешчанай мудрасьці, але, якая непатрабавала меры падобнасьці да чагосьці йншага, а прапаміна ла кароткую яснасьць прылукі, якая можа ніколі ня кончыцца ў здарэньнях нечаканых прычынаў ды ўражаньняў. Прычыны нараджаюць векавістасьць; аднак уражаньні нараджаюць прычыны-прычынаў ад рэчы й дзеяў, і заўсёды яны спыняюцца культурай, і апрача сымбалю, ніколі не пашлюць чалавека да вышэйшай меры адчуваньня, чымсьці ягонае існаваньне пакуль жыве. Яны скоўваюць яго мамэнтам патрэбы дзеля сучаснага, але ня будачага. Будачае — сьлед мінулага, і тым часам зьбежнасьць зь мінулым дзеля ненавіснага мінулага...

...мы ішлі па вазёрнаму узьбярэжжу. За кустом лазы, ляжала маладая жанчына, запальвалася пад сонцам. Грудзі выставіла сонячным праменьням неахінёнамі. Яна не пачула нас. Мінулі яе. Мы йшлі па тарфяным, высушаным узьбярэжжы, яно ня было чутнае пад ступкамі. Ейныя грудзі паўнатой вытаркнуты стаялі ў маіх вачох, бы жук з расталенамі сігавіцамі. Завярнуўшыся за сьцень высокіх вольхаў, вясковец спыніў мяне.

— Я далей не пайду з вамі,— і ён узяў мяне пад локаць, ягоныя вочы, бадай бяз рушныя коркавыя паплаўкі, глядзяць у мяне.— Адно скажэце — даруйце што не спадзеўна! Вы праўнік, мусіце ведаць: калі судзяць, дык судзяць па ўсіх артыкулах кодаксу, ці мо толькі па адным артыкулу?

— Вам дастанецца аднаго артыкулу адчуць, калі толькі асудзяць за што небудзь, адказваю я.

— Дзякую!

Мо здалося, ён рэзка адпускае мой падлокаць, і тады больш падступна, ублізіне мяне:

— Праз тыдзень я паеду ад вас, з маёй вёскі... Ах, не — пройдземся крыху!..

Мы пайшлі ў прасьцінку да вазёрнай гаці. Ён моўкнуў, моўкнуў і я, але думаў пра яго. Што за чалавек ён? Ці пасьпеў ён для нейкага грэху? Для нейкага дабра, ці зла? Ці ён пасьля некае дзяржаўнае дысцыпліны, пасьля трох нядзель жыцьця ў вёсцы на вольным паветры, неспадзеўна адчуў раптоўнасьць адзінотнасьці й няпрынукі, зажадаў пагаварыць пра ўсё існае, і пра ўсё, што толькі зналусна кранула яго дадумнасьцяй і даўшіпнасьцяй? Можа ён ніколі прад гэтым неназіраючы прыроды, але ўвесь адолены гурмой людзей па працы, ня думаў што ёсьць іншыя людзі, ёсьць іншыя працы іхныя — нечакана ўсьвятазораў у прыродзе, у людзях штосьці шчаснае, узьнікліваe ў штодзённым існаваньні? Я ня ведаю што адказаць самому сабе. Я сам маладзеў сярод спрадвечнага, шчырага дару летняга наваколья.

Ён зноў спыніў мяне. Навошта думаць пра яго? Ён сам думае пра сябе. На ягоным абліччы прыгожае маленства, і чароўны, крыху дзеля сябе ўстаёны круг у вачох. З пад маіх ног прыгнула невялікая люгашка. Крыху далей яна недарэчліва папаўзла ў густату моху. Я ўсьміхнуўся, усьміхнуўся й ён.

— Няхай жыве, — заўважае ён: — Ёй таксама люба свая дарога жыцьця.

— Але. Хай жыве, — адказваю я.

Мне зноў неякавата. Ён пэўна спакмечвае маю бянтэжнасьць. Заходзіць наўперад мне.

— Ня верце ў прыроду — душэце яе...

Ягонае аблічча зусім іншае. Яно сталася ціхае, як бывае пагода ў летні час у Беларусі. Толькі вусны роту краталіся. Мне абыякава да дрыготак ягоных вуснаў, але астаюся ветлівым, хоць, усё пачынае дакучаць.

— Адно папрашу ў вас, толькі адно. У наступную сьботу ад'ежджаю ад гэтуль. Зрабіце так, каб мяне з музыкамі праводзілі. Наша вёска славіцца добрым аркестрам... Мне дужа патрэбна гэта... Паабяцайце! Прашу вас!

...і я паабяцаў яму, а ні ледзь непамеркаваўшы, з чаго пачаць каб памагчы майму аднавяскоўцу.